

De 'onmogelijke' projecten van bureau Van Stigt

Het pand van architectenbureau Van Stigt staat waar het moet staan: aan de Amsterdamse Herengracht. Het bureau heeft gerenommeerde restaurants op zijn naam staan, meest in Amsterdam. Die van het Entrepotdok was onlangs goed voor een Europa Nostra-prijs. Een gesprek met Joop en André van Stigt.

De werkkamer van Joop van Stigt is in een heel lichte tint geschilderd. De zon staat er pal op. Tekentafel, maquettes. Veel *Dogon*-kunst uit Mali. Grote foto's van dat land.

'Herbestemming,' zegt hij, 'is in zekere zin altijd aan de orde geweest. Gebouwen hebben andere bestemmingen gekregen. De *Munttoren* in Amsterdam is eigenlijk een vestingwerk, werd later een plastisch object, dat heel bepalend is voor de stad en ook een ander aanzien kreeg. Zo zijn er tal van voorbeelden.

Het huis waarin we nu zitten heeft drie keer een andere bestemming gekregen.

Het werd van familiehuis opslagplaats en kantoor; op dit moment worden wonen en werken er in een heel andere vorm gecombineerd.'

Voor de restauratie van het *Entrepotdok* heeft Woningbouwvereniging *De Dageraad* – op voordracht van Heemschut – het *Diploma van Verdienste* gekregen van *Europa Nostra*.

De prijs ging naar de woningbouwvereniging, maar de baanbrekende rol van bureau Van Stigt is onomstreden. Vader en zoon werkten beiden aan het project.

Joop van Stigt gekleed in een roodbruin overhemd, helemaal dichtgeknoopt, maar zonder stropdas: 'Het is niet een uitspraak die ik zelf bedacht heb, maar een waarheid als een koe: Goede architectuur kan alleen ontstaan dank zij een goede opdrachtgever. En dit is een goede opdrachtgever.'

'Het Entrepotdok was een barrière in

de stad, een geïsoleerde plaats voor de controles van de douane. Nu het de bestemming wonen en werken heeft gekregen is het een schakel in een bruisend stukje activiteit geworden. Je kunt er nu doorheen, het is zelfs een doorgangsrout; als je met de fiets van Artis komt kun je zo door naar de oostelijke eilanden. Dat scheelt vergeleken bij vroeger de helft van de tijd.'

Ook zoon André is met het Entrepotdok bezig geweest.

Hij zegt: 'Bij een beperkt budget word je – gelukkig, zou ik bijna zeggen – gedwongen aansluiting te zoeken bij de mogelijkheden en de karakteristieken die het gebouw al had. Je moet heel terughoudend zijn met ingrepen en gebruiken wat je binnen de structuur kan vinden. Zo zijn de 84 panden in negen verschillende bouwperiodes ontwikkeld. Het bleek in dit verband goedkoper om 52 verschillende woningtypes te maken. De bovenste drie lagen leenden zich qua licht en lucht het best voor wonen. De onderste lagen voor bedrijfsruimten. En het was niet zo dat de bedrijfsruimten de woningen betaalden of omgekeerd. De woningen kregen een ontsluiting op vijf meter hoge binnenhoven. Als we ook de onderste lagen voor de woonfunctie geschikt gemaakt hadden, waren de woningen ondieper geworden, om te bereiken dat die onderste lagen

Luchtfoto van de Oranje Nassau Kazerne in Amsterdam, kort geleden door architect Van Stigt en aannemer de Nijs verbouwd tot complex met wooneenheden en kleine kantoren.

voldoende licht en lucht zouden krijgen. Grotere woningen waren bovendien goedkoper dan kleinere want je hoefde minder te slopen.'

Nieuwe Bouwen

Verbazing als Joop Van Stigt beweert van huis uit een architect *pur sang* van het *Nieuwe Bouwen* te zijn. Hij kreeg een aantal prijzen voor nieuwe gebouwen. Hij begon in 1952 bij *Bodon*, de door velen bewonderde architect van onder andere de *RAI*-gebouwen. Bij *Aldo van Eijck* was Van Stigt met diens *Weeshuis* bezig. Onlangs restaureerde hij de *Westerkerk*. Nog niet zo lang geleden de Amsterdamse *P.L. Takstraat*, het zeldzame hoogstandje van *De Klerk*.

Deze restauratie was een staaltje vakwerk. Plannen om de gevels te laten staan en daarachter iets geheel nieuws neer te zetten werden door Van Stigt verontwaardigd van de hand gewezen. 'Dat de Amsterdamse School mooie gevels met een snertplattegrond maakte is een kletsverhaal. Dat is een bewering die iemand op een geven moment doet en zo lang niemand hem tegenspreekt is dat dus zo.'

Deze restauratie was voor de toenmalige wethouder *Jan Schaefer* reden om de restauratie van het Entrepotdok aan bureau Van Stigt te gunnen.

'Je bevult je eigen nest niet'

'Ik hou van een grote verscheidenheid in architectuur, het kenmerk van Amsterdam,' zegt Joop Van Stigt. 'Ik wil in harmonie met de omgeving bouwen, met eigentijdse middelen, dat vind ik een primaire voorwaarde voor architectuur. In dat opzicht onderscheid ik me dus van een aantal collega's die

met hun werk zonodig een demonstratie *tegen* het stadsbeeld willen geven. Je bevult je eigen nest niet, je bent toch geen varken. Je komt toch voort uit een cultuur en bouwt voort aan die cultuur.'

Een vraag die nu bij me opkomt: Als u een open gat in de binnenstad van Amsterdam zou moeten opvullen, zou u dat dan doen in de stijl van het Nieuwe Bouwen?

'Zeker. Maar ik zou mijn handtekening niet zo plaatsen dat de rest van de wereld er niet om heen kan. Dat vind ik geen architectuur. Ik zou hendaags bouwen, maar het zou nooit een provocatie zijn tegen de cultuur. Dat is puberaal gedrag, onbescheiden, heeft niets te maken met architectuur.'

Was de architect van de Westerkerk in zijn tijd ook niet een provocateur?

'Nee dat is niet waar! Dat is niet waar!' Hij staat op, beent de kamer uit om een foto te halen. Een grote reproductie van een schilderij van *Jan van der Heyden*. De Wester en enkele omliggende panden in de 17de eeuw. Frappant, volmaakte harmonie: Van Stigt heeft zijn gelijk. 'Er is gezocht naar schaalverwantschap met wat er aan de gracht staat. Niks geen provocatie!'

André van Stigts naam is onder meer verbonden met het hergebruik van Posthoornkerk en Vondelkerk, beide in Amsterdam en van P.J.H. Cuypers. In zekere zin 'onmogelijke' projecten. Monumentenzorg en de gemeente hadden afgehaakt. Maar buurtcomités wisten te voorkomen dat deze kerken gesloopt werden. In delen van deze

gebouwen zijn nu functies ondergebracht, terwijl de centrale ruimtes nog voor collectieve doeleinden aangevend kunnen blijven.

André: 'Als we met een dergelijk project beginnen gaan we eerst na wat de karakteristieken van het gebouw zijn. Die proberen we in ieder geval overleidend te houden. Er wordt bij objecten als de Cuyperskerken wel geopperd er woningen in te bouwen. Maar je confronteert een gebouw met een hele ruime overspanning dan ineens met een veel kleinere schaal. Terwijl de maatvoering in de Cuyperskerken heel streng is. Kijk, ik denk niet dat je historiserend moet bouwen, dat heb ik in de Posthoorn ook niet gedaan. Wel heb ik het volledige maatsysteem overgenomen in de puien, in de verdeling en in de hoogte. Het was natuurlijk toch nog een zware ingreep, er zijn enorme discussies over geweest. Aan de andere kant zijn gebouwen nooit als monument gemaakt, het zijn gebruiksvoorwerpen. Ook de Amsterdamse grachtenpanden hebben steeds weer veranderingen door gemaakt.'

St. Olofskapel

Een van de huidige projecten van bureau Van Stigt is de *St. Olofskapel*, de bouwval aan de Amsterdamse *Zeedijk*, die als nieuwe bestemming krijgt congres- en vergaderruimte ten behoeve van het Barbizon-hotel aan het Stationsplein. Alweer een uiterst moeilijke opdracht. André Van Stigt, enigszins koket: 'We willen ook wel eens wat anders dan de meest onmogelijke projecten . . .'